

Het paleis

Columns - 25 september 2019 - Auteur: Merlijn Schoonenboom

"Het lijkt hier wel Dubai", zegt mijn begeleider, die dankzij zijn werk in een kunstgalerie bekend is met de geneugten van de internationale jetset. We staan midden in de nacht in een enorm hoge hal, waar hippe belichting de gouden decoratie en marmeren beeldhouwwerken extra doet glanzen. Onder twee zuilen staat een dj die een dancemix van wereldmuziek laat horen, voor een gemengd publiek van twintigers, uit Europa, Afrika en Latijns-Amerika.

We staan op de exacte locatie waar vijftien jaar geleden ook al feesten werden gegeven, maar dan in de stijl zoals Berlijn in die tijd was: alternatief, kapot, allerm minst glamoureu s. Het was in de resten van het Palast der Republik, die DDR-kolos van zwart glas en beton, kort voor het in 2006 afgebroken werd. Nu staan we in het paleis dat er sindsdien voor 600 miljoen euro voor in de plaats is gekomen.

Bezoekers aan Berlijn valt het wellicht niet eens op, maar direct tegenover het museumeiland is de afgelopen zes jaar gebouwd aan een van de meest omstreden projecten van het herenigde Duitsland: de wederopbouw van het barokke Berlijnse stadsslot, de voormalige residentie van de Duitse keizer, dat in 1950 door de DDR werd opgeblazen als een afrekening met de Duitse geschiedenis.

Bijna dertig jaar wordt er al over de wederopbouw gediscussieerd. Volgens de voorstanders zou de bouw de 'wonden' van de stad kunnen genezen, die het in de twintigste eeuw heeft gekregen; volgens de tegenstanders is het daarentegen een reactionair project dat dit verleden wil doen vergeten. Met een plannetje voor de inhoud uit 2001 is er een poging tot verzoening van beide kampen gedaan.

Merlijn Schoonenboom verbindt in zijn maandelijkse column persoonlijke ervaringen met bredere maatschappelijke ontwikkelingen in Duitsland

Binnenin zal het Humboldt-forum komen, een centrum voor wereldcultuur, waarin oude etnografische voorwerpen worden samengebracht met hedendaagse ideeën over de 'dialoog der culturen'. Het is genoemd naar de broers Wilhelm en Alexander von Humboldt, die twee grote geesten uit de vroege 19de eeuw, de ene beroemd als taalgeleerde, de andere nog beroemder als ontdekkingsreiziger.

Eigenlijk zou het Humboldt-forum op 13 september openen, maar het is wegens technische omstandigheden een jaar uitgesteld. In plaats daarvan is er dat weekend een feest ter gelegenheid van de '250ste verjaardag' van Alexander von Humboldt georganiseerd. Vooral Alexander fungeert inmiddels als de grote inspiratiebron voor het forum. Hij wordt gepresenteerd als een symboolfiguur voor een nieuwe Duitse identiteit: *weltoffen*, zoals het land zich de laatste jaren graag laat zien.

Uitgerekend in aanloop naar de opening van dit prestigeproject is dit concept echter aan het wankelen geraakt. Want hoe *weltoffen* is de wereldcultuur hierbinnen eigenlijk? Net als in Nederland is in Duitsland de discussie ontbrand hoe om te gaan met het erfgoed uit koloniale tijden. Duitsland had weliswaar een kortstondige koloniale fase, maar de Duitse legers kunnen volgens critici verantwoordelijk worden gehouden voor de moord op etnische groepen in het toenmalige Namibië.

Ook Alexander Von Humboldt zelf wordt ineens in een kritisch daglicht gesteld. Der Spiegel vestigde begin september streng de aandacht op de 'arrogantie' waarmee toenmalige westerlingen zoals Von Humboldt de wereld bereisden. "Humboldt is nu het 'role model' voor de goede Duitser geworden", schrijft het blad. Maar: "Hoe passend is hij als peetvader van de Duitse identiteit?"

De zorg voor de verkeerde uitstraling is tijdens het verjaardagsfeest duidelijk merkbaar. Er is alles aan gedaan om toch vooral niet van 'koloniale' sympathieën te worden beschuldigd. Daarom zien we onder andere een performance van een Mexicaanse groep die een tirade over 'koloniale onderdrukking' over het publiek uitstort, en zijn er hippe dj's met gevoel voor de 'dialogoog der culturen' binnengehaald.

Nee, dit is absoluut niet Dubai, dit is Berlijn, zoals het in 2019 is: naarstig op zoek naar een nieuw verhaal over zichzelf, dat alle tegendelen van het Duits-zijn moet verenigen. Binnenin zegt Monika Grütters (CDU), de *Staatsminister* voor Cultuur, daarom dat het forum een tegenwicht voor opkomende 'racistische en nationalistische ideeën' gaat worden. Buiten aan de gevels prijkt ondertussen de

Pruisische adelaar, en glanzen de gouden kroontjes weer fier boven de ramen.

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel: <https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/33510/het-paleis>